

ผดุงยศ

ของ

พระพรหมมุนี (ติสฺโส อ้วน)

เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ ฯ

คณะจังหวัดอุบลราชธานี

พิมพ์แจกในการฉลองโรงเรียนเบญจมะมหาราช

ประจำจังหวัดอุบลราชธานี

พุทธศักราช ๒๔๗๘

สร้าง ๗,๐๐๐ เล่ม

นายเปงเคี้ยว ผู้พิมพ์โฆษณา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กิมหยง (เปงเฮง)

ได้ขังเข้า พระนคร ๒๕/๓๐/๗๗

คำนำ

นายพันตำรวจเอก พระขจิตหารุณกรรม ข้าหลวง
ประจำจังหวัดอุบลราชธานี แจกความประสงค์มายัง
ข้าพเจ้าว่า จะทำการฉลองโรงเรียน “เบญจมะหา-
ราช” ประจำจังหวัด ซึ่งได้จัดการสร้างขึ้นใหม่ ด้วย
ทุนทรัพย์ของข้าราชการทั้งหลายพร้อมด้วยทวยราษฎร์
ทั้งปวงทุก ๆ อำเภอ มีจิตศรัทธามุ่งเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว
กัน ช่วยบริจาคจากทุนทรัพย์ทำนุบำรุงจนบรรลุผล
สำเร็จบริบูรณ์ดีแล้ว ฯ บัดนี้ปรารถนาจะพิมพ์หนังสือ
เป็นของแจกเนื่องในการฉลองนี้ด้วย แด่หนังสือที่
จะพิมพ์นี้ ใครจะให้ เป็นพระธรรมเทศนาว่าด้วย
ทาน การบริจาค เพื่อให้ประชาชนพดเมืองทราบซึ่ง
อรรถรสแห่งทานว่า “สามารถอำนวยผลสู่ประโยชน์
เป็นคุณานิสงส์ปรากฏชัดในปัจจุบันนี้ได้อย่างไร” ก็พอ
เหมาะโอกาสดี ที่ข้าพเจ้าได้แต่งหนังสือเรื่อง ผดุงยศ

ไว้ เห็นเป็นของสมควรแก่งานนี้ยิ่งนัก เพราะ บศ
เป็นจุดที่มุ่งหมายโดยตรง และเป็นหน่วยที่สำคัญอัน
ปวงชนทุกชั้นพากันกระหึ่มต่อสู้ดิ้นรนเป็นส่วนมาก
จึงอนุญาตให้พิมพ์แจกตามประสงค์ ฯ

บทนำตุงยศ

แท้จริงคำว่า ทาน ก็คือการบริจาควัตถุที่ปราศ-
จากโทษด้วยเจตนาที่ตั้งงาม ^๕ชื่อว่าบุญ เพราะทำความ
ดีให้เต็มหรือเพราะบำเพ็ญความดี ^๕ที่ยังไม่ม^๕ให้ม^๕ขึ้น
สรุปความย่อว่า “ทำความสุ^๕ความเยือกเย็นมอบให้แก่
ใจของตนเองและผู้อื่นด้วย” ๖ ^๕ชื่อว่ากุศล เพราะทำ
ความเน^๕ดียวนดา^๕ให้เกิด^๕ขึ้นจากจิตต์ของตนเอง ให้
ความนดา^๕เป็นภาค^๕พื้นและ^๕เป็นอ^๕ธิบ^๕ดีของจิตต์ อย่า
ให้ความโง^๕เป็นนายของจิตต์ อย่าให้จิตต์เป็น^๕ลูก^๕ห็น
ของความโง^๕ สรุปความย่อว่า “มอบความดี^๕ย^๕ความ
จริงและวิชาให้แก่จิตต์ ให้จิตต์มีอำนาจดำเนิการ
ด้วยหลัก ๓ ประการ^๕” ๖ ทาน จึงได้ชื่อ^๕ว่า “เป็นบุญ
เป็นกุศล” ทาน^๕ ทาน^๕แต่ง^๕ตง^๕ผล^๕สุ^๕จิต^๕ใน^๕ปั^๕จ^๕จุ^๕บ^๕น^๕น^๕เป็น
นิตย^๕ เป็น^๕แต่^๕คน^๕พ^๕าก^๕ัน^๕เข้า^๕ใจ^๕นิ^๕ด^๕โดย^๕ส^๕่ว^๕น^๕ม^๕าก^๕ว^๕า ทำ
ทาน^๕ไว^๕ใน^๕ชา^๕ค^๕ิน^๕ี, ต^๕้อง^๕ต^๕าย^๕ไป^๕รับ^๕ผล^๕ท^๕าน^๕ใน^๕ชา^๕ค^๕ิ^๕น^๕ั, แ^๕ด
ชอบ^๕อ้าง^๕ว่า “คน^๕เข^๕ม^๕ใจ^๕ไว^๕ท^๕ร^๕พ^๕ย^๕อ^๕บ^๕บ^๕ัญ^๕ญา^๕ใน^๕ชา^๕ค^๕ิ^๕น^๕ั

ก็เพราะชาติปางก่อนไม่ได้ทำบุญกุศลไว้ ต่อนั้นตนเอง
ก็ไม่พยายามประกอบกิจที่ดีให้เกิดมีขึ้นในปัจจุบัน มัก
ประมาทเล้ย โวหารเช่นนี้มักติดอยู่ในมันสมอง, เคย
กลายเป็นคนเขาว์ขาดไป และเป็นเมฆหมอกปกคลุม
ดวงจิตต์ไว้อย่างสำคัญ แม้จะมีแพทย์ที่ชำนาญยา-
ยามแก้ไขโรคชนิดนี้้อย่างกวัดข้น ถึงดังนั้นคนป่วย
ไ้ก็หายขาดจากโรคนี้ได้เป็นจำนวนน้อย ๆ เพราะไม่
รู้จักยังเห็นแก่ตนและประโยชน์ส่วนตนจนเกินไป จึง
ตกอยู่ในวงที่คับแคบ มิได้มุ่งมองถึง ประโยชน์
ส่วนใหญ่ ซึ่งเป็น ธงชัยของชาติ ที่เป็นดังนั้นก็เพราะ
ความเข้าใจผิด แต่เมื่อรู้จัก ทำความเห็นให้ถูกต้อง
ดีแล้ว ก็จะมีความภาคภูมิใจปลื้มใจเป็นอย่างยิ่ง
ในการที่ท่านทั้งหลายได้บริจาคทุนทรัพย์มากน้อยตาม
ศติกำลัง เพื่อจุดที่สำคัญอันหนึ่ง ซึ่งเป็น ประโยชน์
ส่วนรวม ได้แก่การสร้างโรงเรียนขึ้นด้าเร็วในคราวนี้
นับว่าเป็น ศรัทธาธรรมประเทศ แห่งชาติ จึงอาจ

น้อมไปใน มหาทาน ได้อย่างซาบซึ้ง เพราะเป็นประ-
 หนึ่งว่าได้ให้ค่าตาเป็นที่ประสิทธิ์ประสาทแสงสว่าง คือ
 ความรู้ให้แก่มหาชนไม่เลือกชั้น เหล่ากุดบุตรกุดดัตร์
 เมื่อได้ อาศัยสถาน ที่นี้ ศึกษาวิชา ความรู้ ดำเร่จิตต์
 แสงสว่างแห่งการศึกษานั้นเอง จะเป็นดวงประทีปส่อง
 แสงเข้าไปถึงความรู้ภายในคือ ความรู้สีกทางใจ ความ
 รู้สีกทางใจได้แก่ความรู้สีกตัว เป็นวิชาที่สูงสุด
 แห่งชีวิต เมื่อได้ความรู้เป็นเครื่องอุปถัมภ์ก้ำกัณฑ์
 เพิ่มขึ้น ก็จะย่นกดับเปล่งรัศมีไฟโรจน์กระจ่างแจ้ง
 ออกมารับรู้วัตถุที่ปรากฏภายนอก ครั้นนั้นก็จะเป็น
 ประดุจหนึ่งว่า “เราได้ทำงานด้วยหลักความรู้ที่จริง ใน
 สถานที่มีแสงสว่างพอเพียง ผลดีจักปรากฏเป็นนิคัย”
 และจักเห็นชัดว่า กายของเราก็เปรียบด้วย ขุมเงินขุม
 หนึ่ง วาจาเปรียบด้วย ขุมทองขุมหนึ่ง ใจก็เปรียบ
 ด้วย ดวงแก้วมณีโชติดวงหนึ่ง เมื่อรู้ดีแก่ใจเช่นนี้
 ก็จะได้พยายามใช้ถ้อยวาจาใจของตนในทางที่ถูก ทำ

ประโยชน์ให้สำเร็จ แก่คนละ ประเทศ บ้านเมือง ด้วย
 ความไม่ประมาทตมกับเป็นผู้คงแก่เรียน เป็นการ
 บำรุงพลเมืองทั้งหลายให้เป็นพลเมืองดี มีจำนวนค้ทว
 มากชน เมื่อพลเมืองดีมีมากชนเพียงใด ก็ได้ชื่อว่า
 ผลิตุยศแห่งชาติให้ดำรงมั่น ดั่งชนตามลำดับชั้นและ
 แม่ไพศาลไปในทิศานุทิศทั้งปวงเพียงนั้น ฯ ดังนั้นจึง
 ควรทำความรู้จักตนว่า พวกท่านทั้งหลายแม้จะเกิดอยู่
 บัจจุบันชนบทก็ดี ก็ยังมีโอกาสได้รับแสงสว่างแห่ง
 ความรู้ได้มอภาค และสิ่งสำคัญที่ควรจำนั้กไม่ควร
 ลืมคำว่า “เมืองอุปถ” เป็น เมืองดอกบัว ซึ่งมีองค์
 ๓ ประการคือ (๑) ดอกบัวงอกในน้ำ เติบโตในน้ำ
 แต้น้ำและเบือกตมไม่ติดกรังเดย ฯ (๒) ผู้ช้ชนจาก
 น้ำตอยเด่นอยู่ แยมกัฒบาน ดังกัฒนหอมฟุ้งจรไป ฯ
 (๓) ถูกลมแม่มีประมาณน้อยพัดถูกแฉ่ว ก็สั้บตีใบ
 กวัดแกว่งไปมา ผู้ที่ใดที่ชันการแฉ่วก็พลิตเพดิน
 เจริญใจ ฯ เปรียบกับผู้ประกอบด้วยองค์สามัค ๓

ประการคือ ข้อ (๑) ได้แก่ผู้ไม่ติดอยู่ในตระกูล หมู
 คณะ ดาณ ยศ ธรรม เสรีณ สุข และปัจจัยเครื่องบริโภคน
 ึ่งหลาย ที่มีประมาณน้อย คือเมื่อเห็นว่ามีทางจะได้
 สุขอันไพบูรณ์ (คือเต็มที่) อยู่แล้ว ควรยอมลดสุข
 ที่มีประมาณน้อยเสีย ทั้งไม่ติดอยู่ในความชั่วทั้งมวณ
 มุ่งแต่คุณความดีเป็นเจตย์ทางใจของตน ฯ ข้อ (๒)
 ครอบงำโลกธรรมทั้งปวงได้ อย่างภาษิตว่า “บัวอย่า
 ให้ช้ำ น้ำอย่าให้ขุ่น ทั้งบัวและน้ำก็ไม่ให้เสีย” ผุดตอย
 อยู่ในความดีที่บัณฑิตทั้งหลายธรรม เสรีณ มีใจภริมย์
 อยู่ในคุณความดีดังเกิดอริการสเค็ม และพยายามทำ
 ความดีให้มีแก่ตนและผู้อื่นให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฯ ข้อ (๓)
 ทำความ ดำรงใจไม่ให้ ตกไปใน กิเลส ความชั่ว แม้มี
 ประมาณน้อย มีปกติเห็นความชั่วแม้เล็กน้อยว่าเป็น
 ภัยใหญ่อยู่เสมอ เหมือนผู้รักชีวิตไม่ทำความประมาท
 ต่ออุธรรพพิศม์นั้น ฯ แม้จะเกิดในตระกูลต่ำศักดิ์
 ก็พยายามทำตนให้สูงขึ้นด้วย ธรรมจริยสมาธิยา รุ่ง

โรจน์อยู่ท่ามกลางมหาชน เหมือนดอกปทุมชาติ แม้
เกิดบนกองหยากเยื่อที่ไถ่ทางใหญ่ ก็เป็นของควร
ประดิษฐานไว้บนที่สูง เป็นที่ชื่นรมย์ใจของปวงชนทุก
ชั้นชั้น ๖

ในโอกาสนี้ ขอเตือนปวงพศกนิกรทั้งหลายให้พากัน
ระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ แห่ง พระบาทสมเด็จพระ
ปิยมหาราชเจ้าของเราพระองค์นี้ และน้อม
เกล้า ๖ ถวายความเคารพต่อพระเกียรติของพระองค์
ที่ได้ทรงมีพระราชประสงค์จะปลูกฝังรากเง้าการศึกษา
ให้เจริญแก่ประชาชนจังหวัดนี้ ๖ ซึ่งมี ศิริลิขิตเป็น
เกียรติยศ ปรากฏชัดอยู่ณบัดนี้ว่า “โรงเรียนเบญจม
มหาราช*” ๖๕๕๕ โดยทรงตระหนักพระเหตุที่ว่า การ
ศึกษาเป็นบ่อแห่งความรู้ เป็นบ่อเพาะมันสมองให้
ดี เป็นบ่ออบรมมรรยาทให้เรียบร้อย เป็นบ่อทรัพย์

* สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ทรงพระทานนามโรงเรียนนี้ คราวเสด็จตรวจราชการจังหวัดนี้

คำว่า ทรัพย์ในดินสินในน้ำ จะปรากฏขึ้นเป็นประโยชน์ได้ก็เพราะแสงสว่างคือปัญญา แม้ในทางพระพุทธศาสนา ก็มีมาดั่งรับสัมผัสอย่างอยู่ว่า “นตฺถิ วิชฺชา สมํ วิตุตฺ” ทรัพย์เครื่องปลื้มใจเสมอด้วยวิชาไม่มี ดังนี้ ฯ

ฉะนั้นจึงได้คิดโคลงพระราชทานพระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชเจ้าพระองค์นั้น อันเป็นแว่นใจและเป็นทีจับใจอย่างยิ่ง สำหรับเป็นมิ่งขวัญเครื่องเตือนใจชาวเราให้เป็น ผู้มีขวัญดี ในวาระดิถีอันเป็นมหาไชยฤกษ์มงคลสมัยนี้ว่า

โคลงสี่สุภาพ

ฝูงชนกำเนิดคล้าย	คลึงกัน
ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ	แพกบ้าง
ความรู้้ออาเรียนทัน	กันหมด
เว้นแต่ชั่วดึกะด้าง	อ่อนแก่ๆไหว.

สุภาษิตที่ดี มีเหตุผลไพเราะ มีหลักฐานอ้างอิงพร้อมมูล เป็นโอสัดแก้โรคจิตได้ยอดดี ฯ และ

ขอเตือนให้ท่านทั้งหลายทราบอีกครั้งหนึ่งว่า “ท่านเจ้า
 พระคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจนฺโท จันทร)
 เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ เป็นบูรพาจารย์ได้นำการศึกษา
 ทั้งฝ่ายภาษาไทย และภาษาบาลี มาตั้ง ณ ภาควิชาธรรม
 เป็นครั้งแรก ฯ นับว่าเป็นผู้ได้นำแสงสว่างมาประ-
 ดิษฐาน เพื่อเชิดชูเกียรติยศเตือนจิตใจคน พน
 ภูมิใจให้สูงส่งมั่งมี ควรได้นามว่า “ผู้ให้แสงสว่าง
 ภาควิชาธรรม” ฯ สรุปความเรื่องทานานิสงส์ผล คือ
 การให้ทานนั้นก่อให้เกิดบุญ ได้แก่ให้ความสุขแก่กันและ
 กัน ฯ ให้กุศลได้แก่ให้ความฉลาดแก่ตนเองผู้อื่น ฯ
 เพราะทานเป็นเหตุเป็นปัจจัย เพื่อให้ประดับอัฐมุนี
 คือตา ยศ สุข ธรรม เสรี ในปัจจุบัน ฯ และให้ได้
 อายุ วรรณะ สุข พละ อธิปไตยะ ในอนาคตของ
 ผู้ชอบเชื่อในทางนั้นพร้อมทั้งเหตุผล ฯ บุญกุศลที่
 สำเร็จจากทาน ย่อมเป็นที่พึงของสัตว์พลัตถ์ทั้ง
 ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ไม่พินาศไปด้วยอำนาจโจรภัย

ญ

อัคคีภัย อุทกภัย และราชภัย จึงควรทำความปดาม
ปัดมใจ และกระทำบุญกุศลให้มากด้วยความไม่
ประมาณ ฯ

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาบุญญาซึ่งนายพันตำรวจ
เอก พระขจิตธารุณกรรม พร้อมทั้งเหล่าอำมาตย์ข้า-
ราชการ และทวยราชภูรทั้งปวงทุกชั้น ได้พร้อมใจกัน
บำเพ็ญเป็นการดีของคุณแห่งบรรพบุรุษ เพื่อผดุง
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ
ทั้งเป็นการช่วยทำนุบำรุงทวยราชภูรให้ประดบด้นคดีช
และภาวะอันรุ่งเรืองต่อไป หวังใจว่าผู้ที่ได้อ่านหนังสือ
เล่มนี้ จะพอใจและอนุโมทนาทั่วกัน ฯ

ภาพพจน์

วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ ฯ

วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗

ผดุงยศ

นมทุฤ สุกตสฺส

อุฏฺฐานวโต สติมโต สุกิมมสฺส นิสम्मการิโน
สยฺยตสฺส ธมฺมจีวิโน อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิตาत्मตฺติ

บัดนี้ จักแสดงพระธรรมอันเป็นคำสั่งสอนของ
สมเด็จพระบรมศาสดา ผู้ทรงเป็นจอมมุนี ประดับ
ปัญญาของปวงท่านผู้ฟัง ด้วยว่าการฟังเป็นเหตุให้เกิด
ปัญญา ธรรมคาบทุกคตเมื่อใดปัญญาจักสอดส่องเห็น
ทางสุขทางทุกข์ เมื่อเห็นทางสุขทางทุกข์แล้ว จะ
ได้เลิจากทางทุกข์ดำเนินตามทางสุข เพราะว่าทุก
คนย่อมชอบสุขชังทุกข์ ก็เหตุนั้นคือความ
ประพฤติกดี ทางทุกข์นั้นคือความประพฤติชั่ว ครั้น
ละเว้นจากส่วนที่ชั่วเสีย ดำเนินไปตามแนวทางที่ดี
ย่อมได้ประดังสุขทุกเมื่อ ที่จริง “ยศ” เป็นนิมิตต์

เครื่องหมายถึงความสุขอย่างหนึ่ง เพราะว่าผู้มียศ
 อยู่ในคนแล้ว ความดำราญความรุ่งเรืองและความ
 อดทนทุกอย่างย่อมเกิดขึ้น คฤหัสถ์ บรรพชิต หญิง
 ชาย แก่หนุ่ม ไม่เด็ก เมื่อมุงยศอันเป็นนิมิตต์เครื่อง
 หมายถึงความสุขแล้ว ก็ควรประพฤติกความดีความ
 งานให้เกิดมีในตน ด้วยว้ายศอันเป็นอิฏฐุผลนั้นเป็น
 ดมบัตกต่าง ส่วนการประพฤติกความดีความงานอัน
 เป็นส่วนเหตุนั้นก็เป็นดมบัตกต่าง ขรรดาดมบัต
 กต่างนั้น ใครมีความจำนงก็ประพฤติปฏิบัติให้เกิด
 ให้มีขึ้นได้โดยหวัง ไม่มีใครห้ามกัน เหมือนผู้จรรจา
 ไปมาตามถนนหลวงฉะนั้น ก็เหตุดมบัตกต่างที่จะยัง
 ผู้ประพฤติปฏิบัติให้ได้ยศอันเป็นหัตถกรรมสำหรับผดุง
 ความสุขนั้นมี ๘ ประการ ดังพระพุทธนิพนธคาถาว่า
 “อุฏฐานวโต สติมโต สุจิตมมสฺส นิสมมการโน
 สลยตสฺส ฌมมชีโว โอปปมตตสฺส ยโสภาทมตติ”
 แปลว่า ‘ขสย้อมเจริญแก่ผู้มีความหมั่น ผู้มี

สติ ผู้มีกรรมที่สะอาด ผู้มีความใคร่ครวญก่อนแล้ว
จึงทำ ผู้มีความสำรวมระวัง ผู้มีการเลี้ยงชีพโดย
ธรรม และผู้มีความไม่ประมาท” ดังนี้

ความในพระพุทธรูปนพชาลาณ^๕ ยกความหมั่น^๖
เป็นคุณเครื่องมงคลประการหนึ่ง เพราะว่าความ
หมั่นเมื่อเป็นไปในทางที่ชอบแล้ว ย่อมทำผู้หมั่นให้
มั่งคั่งด้วยทรัพย์สิน อยู่ที่ไหน ไปที่ไหน ก็ไม่ยากจน
พัวพันชาวต่างประเทศบางเหล่า แม้ถึงไปอยู่ห่างไกล
จากถิ่นฐานข้ามทะเลแดนยากลำบากดอยดงแดนกันดาร
ก็ดี ก็ยังคงเป็นผู้สมบูรณ์พลัดสุข เป็นใหญ่เป็นโตไม่ต่ำ
ต้อย ทั้งนี้ก็เพราะความหมั่นที่ถูกทางเป็นเหตุ ข้อนี้สม
ด้วยพระพุทธรูปนพชาลาณว่า “ปฏฐูปการี ธรุวา
อุฏฐาตา วินุเต ธนั” ซึ่งแปลว่า ‘ชนผู้มีกิจธุระ
ตั้งอุตสาหะทำให้สมควร คือให้ต้องตามกาลเทศะ
โดยปกติตน ย่อมจะได้ทรัพย์สินมาเป็นผลแห่งความ
ประกอบชอบ” ดังนี้ ธาตุคุณข้อนี้เป็นเครื่องอ้าง จึง

นำให้เห็นว่า การหมั่นต้องให้ถูกทาง ถ้าผิดทางแล้ว
 จะหมั่นเท่าไร ๆ ก็ไม่ให้เกิดทรัพย์ ขอนพึงเห็นคน
 บางเหล่าประกอบกิจการไม่ค่อยหยุดหย่อน แต่ก็ไม่
 มีทรัพย์พอจะคงเนืองคงตัว ดังนั้น การหมั่นจึงต้อง
 ให้ถูกทาง เป็นต้นว่า หมั่นฝึกหัดใจให้ฉลาดในเชิง
 ข้างคิด หมั่นฝึกหัดกายให้ฉลาดในเชิงข้างทำ และ
 หมั่นฝึกหัดวาจาให้ฉลาดในเชิงข้างพูด ขรรคมดา
 บุคคลเมื่อฝึกหัดตนให้เป็นผู้ฉลาดในเชิงข้างคิด ใน
 เชิงข้างทำ และในเชิงข้างพูดไปในทางที่ดีแล้ว ประกอบ
 กิจอะไรทุกอย่างโดยควรแก่ภาวะของตน เป็นต้นว่า
 การเพาะปลูกก็ดี การซื้อขายก็ดี การรับจ้างก็ดี
 การบำเพ็ญทานก็ดี การบำเพ็ญศัฏถก็ดี และการ
 บำเพ็ญภาวนาที่ดี ย่อมเป็นผลสำเร็จทั้งด้าน ทั้งส่วน
 ที่เป็นประโยชน์ปัจจุบัน ทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์
 อนาคต ผู้ประกอบด้วยคุณคือความหมั่นเห็นปานนี้ แม้
 เป็นภุหบดีก็มักเป็นภุหบดีที่ดี เป็นนักบวชก็เป็นนัก

บวชที่ดี ดั่งนั้น ความหมั่นจึงเป็นคุณเครื่องผดุงยศ
อย่างหนึ่ง ด้วยประการฉะนี้

อีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่รู้งเรื่องด้วยยศนั้น ที่จะอาศัย
แต่ความเป็นผู้มี ความหมั่นโดยส่วนเดียว ก็ได้ผลไม่เต็ม
ภาคภูมิ ย่อมอาศัยมีสติคอยประคองใจในขณะที่ทำ
กิจการอีกด้วย จึงจะรู้งเรื่องได้ เพราะว่า การคิด
การทำ และการพูด ขณะที่ประกอบกิจอะไรทุกอย่าง
นั้น เมื่อขาดสติแล้ว การคิด การทำ และการพูด
จะพลาด จะผิด จะเผลอ และจะเลื่อนไป ผลที่ควร
ได้ก็กลายเป็นควรเสีย แต่ครั้นมีสติเข้ากำกับดับ
ดับแล้วไม่พลาด ไม่ผิด ไม่เผลอ และไม่เลื่อน
เมื่อเช่นนั้น ผลที่ควรได้ก็ย่อมได้สมกับเหตุที่ประกอบ
ทุกคราวไป ที่จริง สติความระลึกได้เป็นคุณเครื่อง
ให้คืน ผู้ที่คืนอยู่ด้วยสติย่อมปลอดภัยในที่ทั้งปวง
บุพการีก็ดี หมักคณะก็ดี ที่พลาดทำเสียทางรักษาหน้าที่
รักษาทรัพย์ และรักษาคุณความดีไว้มิได้ เพราะขาด

ดดีอันเป็นคุณเครื่องให้คนทั้งดิน ดึงหน ดดีจึงเป็น
 ธรรมสำหรับปลูกให้คน ดมด้วยบาดีที่อ้างเป็นพระ
 พุทธภาษิตว่า “สติ โลกสฺมิ ชาลโร” ซึ่งแปลว่า
 สติเป็นธรรมเครื่องคั่นอยู่ในโลก” ดังนี้ เมื่ออาศัย
 คุณชอบเป็นหลักแล้ว เห็นว่าในโลก สติเท่านั้นที่จะ
 งดกผู้ดื่มคั่วคั่วผู้หัดบอยู่ หรือผู้เผดอคั่วคั่วผู้ตะเมอ
 อยู่ ให้คนคั่วให้รู้ดีคั่วจนได้ ผู้มุ่งรักษาประโยชน์
 ของตัว ของสกุล ของชาติทั้งปัจจุบันทั้งเบื้องหน้า
 ควรอบรมสติให้มากมั่งในสันดาน เพราะสติเป็นคุณ
 เครื่องอุ้มชูกิจการทุกประเภทให้มั่นคงเป็นอย่างดี ถึง
 อบรมให้มากก็ไม่ปรากฏว่ามีโทษ มีแต่คุณโดยส่วน
 เดียว ดึงหน ดดีจึงเป็นธรรมเครื่องผดุงยศอย่างหนึ่ง
 ด้วยประการฉะนี้

อีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่รุ่งเรืองด้วยยศนั้น ที่จะอาศัย
 แต่ความเป็นผู้หมั่น มีสติเท่านั้น ก็ได้ผดไม่เต็มภาค
 ภูมิอีก ข้อมอาศัยเป็นผู้มีกรรมที่สะอาดอีกด้วย จึง

รู้เรื่องได้ เพราะว่าผู้ประกอบกิจการในหน้าที่ ที่ควร
 แก่ภาวะของตนนั้น เมื่อมีมัวหมองในหน้าที่แล้ว
 ก็ไม่สามารถ นำภาระ หรือนำ กิจการไปได้โดย ด้วง
 อาจถึงซึ่งความหยุดชงักหรือล้มเลิกทีเดียว ต้อง
 ไม่มีกรรมที่มัวหมอง มีแต่กรรมที่สะอาด คือ เรื่อง
 ที่คิดด้วยใจที่สะอาดเป็นมโนสุจริต กิจที่ทำด้วยกาย
 ที่สะอาดเป็นกายสุจริต และคำที่พูดด้วยวาจาที่สะอาด
 เป็นวจีสุจริต เมื่อเรื่องที่ดี กิจที่ดี และคำที่พูดนั้น
 ถ้วนเป็นกรรมที่สะอาดเช่นนั้น จึงสามารถนำภาระ
 หรือนำกิจการอันเป็นหน้าที่ไปได้โดยด้วง ชรรณา
 โดกมีอยู่ด้วยอาการอย่างนี้ ดังนั้น กรรมที่สะอาดจึง
 เป็นกรรมเครื่องผดุงยศอย่างหนึ่ง ด้วยประการฉะนี้

อีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่รู้เรื่องด้วยยศนั้น ที่จะอาศัย
 แต่ความเป็นผู้หมั่น มีสติ และมีกรรมที่สะอาดเท่านั้น
 ก็ได้ผลไม่เต็มภาคภูมิอีก ย่อมมี ศักดิ์เป็นผู้นำ
 ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำเพิ่มอีก จึงรู้เรื่องได้

เพราะว่ากิจการทุกอย่างที่จะอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี
 ต้องมีแผนการหรือมีโครงการสำหรับเป็นเครื่องดำเนิน
 เดี่ยวก่อน จึงประกอบกิจการให้เป็นไปตามแผนตาม
 โครงการที่กะไว้แน่ ดังนั้น ก่อนแต่จะทำกิจการทุกอย่าง
 ที่บนหน้าที ที่ควรแก่ภาวะของตนนั้น ต้องใคร่ครวญ
 พิจารณาหาเหตุผลให้เห็นประจักษ์แจ้ง ทั้งส่วนที่จะ
 ได้ทั้งส่วนที่จะเสียแล้วจึงลงมือทำ การทำนั้นก็ต้อง
 ให้เหมาะกับกาละเหมาะแก่เทศะ เหมาะกับกาละนั้น
 คือเหมาะสมย์ สมัยเป็นสมัยที่นิยมกันว่าโลกกลม
 ธรรมดาของที่กลมนั้นย่อมกลมกันไปเร็ว การประ
 กอบกิจทุกอย่าง ก็ต้องหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงให้รวดเร็ว
 เร็ว ฉลาดในเชิงฉวยโอกาสในขณะที่ทำกิจนั้นๆ จึง
 เหมาะกับสมัย ถ้าไปมัวจ้องเงาเงืองเชือกเป็นโลกแบนอยู่ก็
 ไม่ทันสมัย ที่ว่านี้เป็นแต่บางประการ มิใช่หมุนเวียน
 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด ด้วยว่าบางอย่างเก่าดีกว่าใหม่
 บางอย่างใหม่ดีกว่าเก่า บางอย่างดำเร็วกว่าเพราะทำเร็ว

บางอย่างดำไว้เพราะทำซ้ำ ดังนั้น จึงต้องใคร่ครวญ
 ให้เห็นเหตุผลแล้วจึงทำ ที่ว่าเหมาะกับเทศะนั้น คือ
 เหมาะกับพื้นภูมิ ด้รวพดังทุกอย่างบรรดามิในพื้น
 พิกพที่เรอาอาศัยอยู่ โดยมากมีลักษณะต่างกัน
 ไม่เหมือนกัน ที่จะประกอบกิจการลงณะที่ใด ๆ
 ก็ต้องให้เหมาะกับพื้นภูมิณะที่นั้น ๆ จึงเป็นผลดำไว้
 ดังนั้น จึงต้องใคร่ครวญให้เห็นเหตุผลแล้วจึงทำ
 ก็แหละ การใคร่ครวญ พิจาณาเห็นเหตุผล ประจักษ์
 แฉงแล้วจึงทำนเป็นคุณด้น ไม่มีโทษเจือปนเลย
 ด้วยเหตุการณด้นนั้น คุณชนจึงเป็นธรรมสำหรับ
 ผดุงยคอย่างหนึ่ง ด้วยประการฉะนี้ ฯ

อีกอย่างหนึ่ง ผู้รูงเรื่องด้วยคณนั้น ที่จะอาศัยแต่
 ความเป็นผู้หม่น มีดี มีกรรมที่สะอาด แต่มีความ
 ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำเท่านั้น ก็ได้ผลไม่เต็มภาค-
 ภูมิอีก ย่อมอาศัยเป็นผู้มีความดำรวมระวังเพิ่มชนอีก
 จึงรูงเรื่องได้ เพราะว่าความดำรวมระวังเป็นส่วนหนึ่ง

ไปเบื้องหน้า ก็จักไม่มีอีก คือว่าการศึกษา ๓ ปดายนั่นอยู่ตลอดกาลใด ก็ไม่มีทุกข์โศกตลอดกาลนั้นที่จริง คำโบราณที่มีเหตุผลก็ควรถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างหนึ่ง ตา หู ดึง ดัน ร้าง แดะใจ ก็ควรดำรวมระวัง เพราะว่าการเห็น การฟัง การดม การชิม การถูกต้อง แดะการรู้เรื่องทุกอย่างนั้น ย่อมเป็นเหตุให้ยินดียินร้าย การยินดีแะยินร้ายนั้น ถ้าไม่มีการดำรวมระวังย่อมเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายได้ทั้ง ๒ อย่าง คือว่าส่วนที่น่ายินดีก็เป็นเครื่องชูใจให้ราเริงจนเหิงตอย ส่วนที่น่ายินร้ายก็เป็นเครื่องกดใจให้หดหู่จนท้อถอยหงอยเหิงา ดังนั้น จึงต้องดำรวมระวังทั้ง ๒ อย่าง ก็แหละเมื่อรวมความแะการดำรวมระวังนั้น คือ ดำรวมระวังส่วนชั่วมิให้มี ส่วนดีมิให้เสื่อม เท่าเป็นหัวใจของการดำรวมระวัง ผู้ตั้งอยู่ในการดำรวมระวังดีแล้ว ย่อมประตัพอิฏฐ์ผลทุกเมื่อ ๆ ดังนั้น การดำรวมระวังจึงเป็นกรรมเครื่องผดุงยศอย่างหนึ่ง ด้วยประการดังนี้ ๆ

อีกอย่างหนึ่ง ผู้ทรงเรื่องด้วยคนนั้น ที่จะอาศัย
แต่ความเป็นผู้หมั่น มีสติ มีกรรมที่สะอาด มีความ
ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ และมีความดำรงมรรควิ
เท่านั้น ก็ได้ผลไม่เต็มภาคภูมิอีก ย่อมอาศัยเป็น
ผู้มีความเป็นอยู่โดยธรรมเพิ่มขึ้นอีก จึงรุ่งเรือง
ได้ ก็ให้ละผู้มีความเป็นอยู่โดยธรรมนั้น หมายถึง
ผู้มีการเดียงช้าโดยชอบด้วยยุติธรรม อันได้แก่อาการ
แสวงหาทรัพย์สินซึ่งเป็นเครื่องบำรุงร่างกายให้เป็นอยู่หรือ
ให้ชนบาน ที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ คือไม่ฉ้อ ไม่โกง
ด้วยเครื่องชั่ง เครื่องวัด และเครื่องตวงเป็นต้นแก่ใครๆ
ทั้งต้น ก็ให้ละการไต่ทรัพย์สิน จะได้อะไรด้วยการรับ
มฤคก หรือได้อะไรด้วยการซื้อขาย ด้วยนาฬิก นาฬิกาตาม
ต้องให้ได้อะไรด้วยอาการที่เว้นจากทุกจริต ได้มาด้วยอา
การสุจริต จึงจัดว่าเป็นได้ด้วยความบริสุทธิ์ แลดัง
อาการที่ได้อย่างนี้สำหรับบรรพชาผู้ครองเข้าเรือน ส่วน
ผู้บวช คือ ภิกษุและสามเณรที่ได้ปัจจัยอันจัดเป็นส่วน

บริสุทธิ์นั้น หมายถึงที่ได้จากผู้ให้ที่ให้อย่างดี
 ไม่มุ่งอามิสอะไร มีความเต็มใจได้แต่จึ่งให้ ด้วย
 เห็นว่าภิกษุสามเณรเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรมปฏิบัติดีถูก
 ต้อง เว้นจากการแสวงหาที่ไม่สมควรอันเกินงาม
 แห่งความเป็นสมณะ มีแต่เป็นผู้จงใจทำกิจพระศาสนา
 มุ่งประโยชน์ตนและผู้อื่นเป็นตง เมื่อเห็นเป็น
 ผู้มีคุณงามความดีเช่นนั้นแล้ว จึ่งให้ด้วยความเต็มใจ
 ผู้ขอได้ปัจจัยด้วยอาการดังที่กล่าวมานี้ จึ่งจัดว่า
 ได้ด้วยความบริสุทธิ์ ก็เหตุนั้นก็ให้ต่อกับภิกษุ
 เติงชีพด้วยทรัพย์ หรือปัจจัยที่ได้ด้วยความบริสุทธิ์
 เห็นปานนี้ ชื่อว่าเตงชีพโดยชอบด้วยยุติธรรม การ
 เติงชีพเช่นนั้นเป็นกรรมเครื่องผดุงยศอย่างหนึ่ง ด้วย
 ประการนั้น ๆ

อีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่รู้งเรื่องด้วยยศ ที่จะอาศัย
 แต่ความเป็นผู้มีหมั้น มีดี มีกรรมที่สะอาด มีความ
 ไกรศรัณยก่อนแล้วจึ่งทำ มีความดีรวมระดังและ

มีความเป็นอยู่โดยธรรมเท่านั้น ก็ได้ผลไม่เต็มภาค
ภูมิอีก ย่อมอาศัยเป็นผู้มีความไม่ประมาทเพิ่มขึ้นอีก
จึงรุ่งเรืองได้ เพราะว่าความไม่ประมาทนั้นเป็นคุณ
ดมาคม คือเป็นที่รวมแห่งคุณอื่น ๆ ทั้งสิ้น จึงเป็น
คุณสำคัญสำหรับผดุงยศเป็นอย่างดียิ่ง ผู้ที่ประกอบ
ด้วยคุณคือความไม่ประมาทแล้ว ย่อมไม่ปล่อยตัว
และไม่ปล่อยการงานอันเป็นหน้าที่ของตนให้เสื่อมเสีย
มีแต่เพียงตัว และเพียงการงาน อันเป็นหน้าที่ของตนให้
ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว ดัษ-
ณะของผู้ไม่ประมาทที่พึงสังเกตได้ดังนี้ คือ อยู่ที่
ไหน ไปที่ไหน ยืน เดิน นั่ง นอน คิด ทำ และพูด ทุก
ประการ ย่อมเป็นไปด้วยความตั้งใจ แม้ถึงจะประ-
กอบกิจการส่วนใหญ่โตหรือส่วนเล็กน้อย ก็ประกอบ
ด้วยความตั้งใจทั้งนั้น ไม่มีที่จะทำความสำคัญว่า
“ของใหญ่โตจึงทำด้วยความตั้งใจ ของเล็กน้อย
ไม่ต้องทำด้วยความตั้งใจ” ดังนี้ห้ามได้ จะขอเป็น

นิทศันนัย คือ ขณะที่ทำเข็มนี่ซึ่งเป็นของเล็กน้อยอยู่
 กัด กับขณะที่ทำรถไฟซึ่งเป็นของใหญ่โตอยู่กัด ความ
 ตั้งใจ ความเอาใจได้ ความรอบคอบ ความพิถี
 พิเคราะหฺด้วยความสุขุมลุ่มลึกมีเท่ากัน เช่นนี้เป็น
 ตัวอย่าง อีกอย่างหนึ่ง การเก็บการออมส่วนผลที่ได้
 ทั้งส่วนวัตถุทรัพย์ทั้งส่วนคุณทรัพย์ก็ไม่ทอดธุระได้ใจ
 ในอันเก็บเล็กประสมน้อย ตั้งต้นแต่ข้าวเมล็ดหักผัก
 เล็กหนึ่งก็ไม่ทอดทิ้ง อุดดำหะเก็บอุดำหะออม ด้วย
 เห็นว่า ส่วนที่มากย่อมไปจากส่วนน้อย พึงเห็น
 ผู้มีทรัพย์มากก็ดี ผู้มีสติปัญญาคุณมากก็ดี ผู้มีบุญ
 กุศลมากก็ดี ย่อมไปจากการสะสมไปที่ละเล็ก ที่ละน้อย
 นี้เอง มิใช่จะคอยกอบคอบโดยเอาแต่ส่วนที่ใหญ่โต
 หามิได้ ย่อมเก็บเล็กประสมน้อยไปทีละน้อย ชอนให้พึง
 เห็นผู้หนึ่งคงด้วยทรัพย์ดิน โดยมากมักมั่งคงด้วยอาการ
 ที่เก็บ มิใช่่มั่งคงด้วยอาการที่กอบโดยส่วนเดียวหา
 มิได้ อีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่ไม่ประมาณนั้นที่จะไว้ดวงใจใน

เหตุการณ์ทั้งปวงง่าย ๆ เป็นอันไม่มี ต้องได้ใจใคร่
 ครวญให้รอบคอบเสมอ คุณ^๕ชอบดื่มด้วยคำโบราณ
 กล่าวว่า “อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง”
 ดั่งนี้ ที่ว่าอย่าไว้ใจทาง^๕ ก็คือธรรมดาทางจะเป็น
 ทางไถนา^๕ก็^๕ หด^๕นาก็^๕ด บ่นบก^๕ก็^๕ด บ่นอากาศ^๕ก็^๕ด ย่อม
 สดวกบางครั้งคิดขัดบางครั้งว ถ้าไว้ใจง่าย ๆ อาจ
 ประตพภัยที่เดียว ที่ว่าอย่าวางใจ^๕คน^๕นั้น^๕ก็^๕คือ ธรรมดา
 คนทุกหมู่เหล่า เว้นท่านผู้วิเศษที่รู้จักเหตุผลเสีย ส่วน
 ที่ยังค้างอยู่ในความเป็นปุถุชน^๕นั้น^๕ วนะจิตต์แปรเปลี่ยน
 ไปมาเร็ว คือบางครั้งดี บางคราวร้าย ถ้าวางใจ
 ง่าย ๆ ก็อาจประตพภัยคู่กันกับไว้ใจทาง^๕นั้น^๕เดียว ที่
 ว่าจะจนใจเอง^๕นั้น^๕ ส่วน^๕นี้เป็นผลของการไว้ใจทาง
 แะวางใจคนง่ายเกินควร^๕นั้น^๕เอง คือ เมื่อขาดความ
 รอบคอบในทางในคนแล้ว เมื่อได้ประตพภัย ก็ชื่อว่า
 เป็นการจนใจตัวเอง^๕อยู่นั้น^๕เดียว ที่จริงถ้อยคำที่กล่าว
 มีเหตุผลเช่น^๕นี้ แม้ถึงใคร ๆ จะกล่าวก็จัดเป็นธรรม

ตั้งเคราะห์ในความไม่ประมาท ด้วยว่าเป็นกรรม
 ดำหรับเตือนใจไม่ให้เผลอและไม่เป็นการเบียดเบียน
 คนและผู้อื่น มีค่าสูงยิ่งเสียกว่าบางภาษิตที่กล่าวว่า
 “ถ้าเขาจะประหารเรา ให้รับประหารเขาก่อน และ
 ถ้าเขาจะโกงเรา ก็ให้รับโกงเขาก่อน” ดังนี้ ภาษิต
 เช่นนี้ ถึงเป็นเครื่องเตือนใจก็จริง แต่เป็นการเบียด
 เบี่ยนผู้อื่น ไม่ควรเป็นกรรมดีมากมโนในความไม่ประ-
 มาท เพราะว่าความไม่ประมาทเป็นที่รวมแห่งกรรม
 ที่ดีถ้วน ดำหรับนำผู้ประพฤติก้าวหน้า ไม่มีที่จะ
 ถอยหลัง ดังนั้น ความไม่ประมาท จึงเป็นกรรมเครื่อง
 ผลุญศอย่างหนึ่ง ด้วยประการดังนี้ ฯ

ก็แหละ ผู้ที่ประกอบด้วยกรรมทั้ง ๗ ประการดัง
 แด่ดงมานี้ ย่อมรุ่งเรืองด้วยยศโดยแท้ กรรม ๗
 ประการนั้นเป็นสมบัติกลาง ศฤหัตถ์ นักบวช หิง
 ชาย แก่หนุ่ม ไม่เลือก ใครปฏิบัติถูกต้องในกรรมนั้น

ยศย่อมปรากฏขึ้นในตัวเอง ไม่ต้องมีใครประสิทธิ
 ประสงค์ให้เลยเถิดก็ได้ แต่ถ้าผู้ที่ไม่มีความเห็นในตัว
 แล้ว แม้ถึงผู้อื่นประสิทธิประสงค์ให้ ก็คุ้มครองยศ
 นั้นให้ดำรงคงอยู่ไม่ได้ “ยศ” คือความเป็นใหญ่เรียก
 ว่า “อิสริยยศ” กัด “ยศ” คือความเดื่องดังเรียก
 ว่า “เกียรติยศ” กัด “ยศ” คือความมีผู้ห้อมล้อม
 ด้วยความนับถือเรียกว่า “ปรีวารยศ” กัด ยศทั้งนั้นเป็น
 ผดอันทุกคน พึงได้ในเพราะปฏิบัติ ถูกต้องในธรรม ๗
 อย่างนั้นเองเป็นเหตุ จึงรุ่งโรจน์ด้วยยศโดยโดกยวิสัย
 แม้ถึงส่วนใดบุตร ดมเด็จพระศาสดาผู้บรมครูที่รุ่ง
 โรจน์ด้วยพระยศ คือมีความเป็นใหญ่กว่าโลก มีพระ
 คุณระบือดีดั่งทั่วโลก และมีผู้ยำเกรงนับถือทั่วโลก
 ปรีนิพพานมานานต้องพ้นนี้เศษแล้ว ก็ยังไม่จัดจาง
 มีแต่แพร่ไปทั่วทุกทิศดังปรากฏอยู่ในบัดนี้ ก็เพราะ
 อาศัยธรรมสามัคคีทั้ง ๗ อย่างเป็นปฏิปทาสำหรับบำ
 เพ็ญบารมีมาก่อนโดยแท้.

เหตุการณ์ดังนี้ เมื่อท่านผู้พิจารณาเห็นธรรม
 สัมมาคมทั้ง ๗ นั้น เป็นธรรมสำหรับผุ้บุคคล เป็นข้อ
 ปฏิบัติที่ดี สามารถอำนวยอิทธิวิบุตผลแก่ผู้ประพฤติ
 ด้วยดีทั้งภพหนึ่งภพหนึ่งแล้ว ของจริงตั้งใจอบรม
 ให้เกิดมีในตน เพราะว่าธรรมสัมมาคมทั้ง ๗ นั้น
 มีอยู่แล้วในสันดานของท่านผู้ฟัง เว้นแต่ท่านผู้ฟังยัง
 ไม่ทันคุ้นเคยชินเท่านั้น คือว่า หมั่นกัมม์ ดีกัมม์ กรรม
 ที่สอาดกัมม์ ความใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำกัมม์ ความ
 ดำรงระวังกัมม์ การเลี้ยงชีพโดยธรรมกัมม์ และความ
 ไม่ประมาทกัมม์ เป็นอันมีอยู่ในสันดานแล้วทั้ง ๗ อย่าง
 อบรมให้เกิดขึ้นเมื่อใด ก็จะรุ่งโรจน์ด้วยยศเมื่อนั้น
 เทียบ. แดงยได้ภวิคณะธรรมประดับัญญาบารมี
 ของท่านผู้ฟัง ก็ยุติด้วยเวลา. ฯ
